

PRAVIČNOST V ŠOLSTVU IN PANDEMIJA

Educational Equity and Epidemic

Obstajajo različne filozofske teorije pravičnosti, vendar je v razpravah o pravičnosti v šolstvu s pravičnostjo po navadi mišljena socialna pravičnost. Ta pa je največkrat razumljena kot enakost možnosti oziroma tako, da so dosežki posameznikov lahko neenaki, če so posledica njihovih izbir – vloženega truda in sprejetih tveganj – in če imajo vsi enake možnosti, da jih dosežejo. Tako pojmovana pravičnost prevladuje tudi v razpravah o pravičnosti šolstva v času pandemije covid-19.

Ena od prvih posledic te pandemije je bilo zaprtje šol. Zato so številne države poskušale pouk v šoli – kolikor je le bilo mogoče – nadomestiti z izobraževanjem na daljavo. Problem pa je bil, da celo v razvitih in bogatih državah niso imeli vsi učenci doma računalnika in internetne povezave. Zato so šolske oblasti morale odgovoriti na vprašanje, ali naj šole izobražujejo le tiste, ki imajo doma računalnik in dostop do interneta, ali nikogar. Šlo je za resno vprašanje, kako v takšnih razmerah zagotoviti enakost izobraževalnih možnosti. Šolske oblasti so bile soočene s politično in moralno dilemo, saj so odločevalci morali izbrati med dvema slabima možnostma in so torej, kakor koli so izbrali, nekomu škodovali: v prvem primeru so bili izobraževanja deležni samo tisti, ki so že tako ali tako v boljšem položaju in so se posledično razlike v znanju med tistimi, ki imajo dostop do interneta, in tistimi, ki ga nimajo, še povečale. V drugem primeru pa bi bili sicer vsi otroci obravnavani enako, vendar bi obenem tudi vsi ostali brez možnosti takšnega izobraževanja na daljavo, kar ne bi koristilo nikomur. Zato so šolske oblasti večinoma

izbrale izobraževanje na daljavo in ga z nabavo računalniške opreme in širitvijo internetnih povezav poskušale zagotoviti čim večjemu številu otrok. Številni otroci so s tem dobili možnost izobraževanja na daljavo, vsi pa žal ne. In prav v tako nastali novi obliki neenakosti izobraževalnih možnosti se kaže problem digitalne pravičnosti v izobraževanju. Ta vrsta pravičnosti bi zato morala biti eden od ciljev šolskih politik, digitalna inkluzija oziroma digitalna vključenost pa sredstvo za doseg tega cilja. Ali drugače rečeno, vsak učenec bi moral imeti doma možnost uporabe računalnika in interneta; učitelji in učenci bi morali pridobiti zadostno računalniško pismenost; učenci bi morali tudi bolj razviti zmožnost organizacije lastnega učenja in se naučiti, kako se učiti; razviti bi bilo treba specialne didaktike oziroma metodike poučevanja na daljavo itd. V Sloveniji se je zaradi izobraževanja na daljavo digitalna inkluzija precej povečala, digitalna nepravičnost pa se je posledično zmanjšala. Največja digitalna izključenost je namreč bila na začetku uvedbe izobraževanja na daljavo, nato pa se je postopoma zmanjševala. S tem se je zmanjšala tudi digitalna nepravičnost, posledično pa tudi nepravičnost šolskega sistema. Toda to še zdaleč ne pomeni, da je bila pravičnost šolskega sistema zaradi izobraževanja na daljavo večja kot prej, ko je pouk potekal v šoli. Prav nasprotno, pravičnost šolskega sistema se je pomembno zmanjšala, saj imajo od izobraževanja na daljavo večjo korist otroci, ki izhajajo iz ekonomsko dobro stoječih družin, ki imajo izobražene starše, lastne računalnike, dostop do interneta itd. A ne

► Dr. Zdenko Kodelja
Foto: Janez Marolt

samo dostopnost izobraževanja, tudi kakovost dostopnega izobraževanja na daljavo ni bila enaka za vse. Iz tega sledi, da enaka možnost dostopa do izobraževanja sama po sebi še ne zagotavlja enakih možnosti v izobraževanju. Je samo nujni pogoj zanje, nikakor pa ne tudi zadostni. Prav tako je videti, da je izobraževanje na daljavo manj uspešno sledilo tistemu načelu pravičnosti, ki ima svoj izvor v Aristotelovi filozofiji in ki pravi, da moramo enake obravnavati enako in različne različno. Tu mislim tako na slabše kot na boljše učence, na nadarjene in tiste s posebnimi potrebami in učnimi težavami: kajti vsi ti učenci potrebujejo posebno skrb in obravnavo, da lahko dosežejo to, kar zmorejo. Zato bi morale šole zdaj, ko so spet odprte, posvetiti veliko pozornosti tudi ukrepom za povečanje pravičnosti v šolstvu: tako tistim, ki zadevajo pouk, kakor tudi onim, ki se nanašajo na socialno funkcijo šole.